

УДК 354:378.1

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi50.305>

Безбах О. М.,
orcid.org/0000-0003-1030-7586

Безугова І. В.,
orcid.org/0000-0001-9796-1980

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ВИКЛАДАННІ СПЕЦІАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У МОРСЬКИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Пандемія COVID-19 показала можливість швидкого переходу до дистанційного навчання більшості закладів вищої освіти в режим «виключно онлайн». Але інші заклади вищої освіти надали перевагу змішаній моделі навчання. Таке рішення було прийнято на підставі вираження волі здобувачів вищої освіти (ЗВО), яка полягала в бажанні навчатися очно. Це рішення також спрямоване на те, щоб зберегти контингент ЗВО та уникнути різноманітних конфліктів.

Безперечно, пандемія COVID-19 стала каталізатором переосмислення існуючих моделей викладання та навчання. Нові освітні моделі повинні сприяти осмисленому навчанню в електронному форматі, а також розробці нових педагогічних моделей і стратегій навчання, що поєднують співпрацю, розмірковування, тематичні / ділові ігри або інше моделювання навчальних завдань у фізичному чи цифровому навчальному просторі.

Основна суть інноваційних методів у викладанні спеціальних економічних дисциплін у морських закладах вищої освіти, на прикладі Херсонської державної морської академії, полягає в тому, щоб організувати навчальний процес у формі діалогу. Саме це допоможе ЗВО навчитися висловлювати свої думки, аналізувати проблемні ситуації та знаходити ефективні шляхи їх вирішення. Такі методи дозволяють підвищити рівень освіти, розвивають ЗВО, формують навички та вміння, які використовуватимуться ними у подальшій професійній діяльності.

На заняттях з використанням даного методу застосовуються різні ситуаційні завдання, виробничі ситуації, які безпосередньо зустрічаються на підприємствах морської галузі. Наприклад, у курсі дисципліни «Економічна теорія та економіка морської галузі» для ЗВО Херсонської державної морської академії (ХДМА) ступеня вищої освіти «Бакалавр», галузі знань 27 «Транспорт», спеціальності 271 «Річковий та морський транспорт», освітньо-професійної програми / спеціалізації «Навігація та управління морськими суднами» кейси застосовуються за такими темами: ресурси судноплавної компанії та ефективність їх використання (оборотний капітал); людський капітал морської галузі; оплата та стимулювання праці у морській галузі; витрати підприємств морської галузі; ефективність експлуатації суден тощо.

Ключові слова: дистанційна освіта, інноваційні інформаційні технології, заклади вищої морської освіти, здобувач вищої освіти, дистанційні форми занять, освітній процес.

Постановка проблеми. Дистанційна освіта є одним із перспективних і, мабуть, найбільш інноваційним напрямом у сфері освіти завдяки рівню розвитку сучасних інноваційних інформаційних технологій (ІТ). Пандемія COVID-19 викликала низку кардинальних змін у сфері послуг. Освітня сфера одна з перших зіткнулася з глобальними змінами та необхідністю продовження навчального процесу. Більш-

*© Безбах О. М.

*© Безугова І. В.

менш оперативним чином та досить ефективно система освіти перейшла на дистанційний формат навчання.

Однак, у зв'язку з переходом на новий формат заклади вищої освіти зіткнуться з безліччю труднощів, серед яких можна виділити: відсутність практики впровадження тотального дистанційного навчання, готовність учасників освітнього процесу до проведення занять в іншому форматі навчання, фінансові труднощі та загальна якість освіти [6; 7].

Ефективність дистанційної освіти детермінує вкладений у неї педагогічний зміст. Але є можливість виокремити два різного роду підходи до питання ефективності дистанційної освіти. Перший підхід, уже поширений нині, має на увазі під дистанційною освітою обмін інформацією між викладачем і здобувачем вищої освіти (ЗВО). Під знаннями мається на увазі інформація, що передається, а власного досвіду ЗВО не набувають та їх практична діяльність з відтворення знань практично не організується.

Другий підхід ґрунтується на дистанційному навчанні, результатом якого постає особиста продуктивна робота ЗВО, побудована на сучасних інноваційних ІТтехнологіях. Цей підхід інтегрує в собі педагогічні та інформаційні технології, що дають змогу взаємодіяти ЗВО із практично орієнтованим навчальним матеріалом, що забезпечує продуктивність навчального процесу.

Процес маніпуляції з інформацією у цьому випадку відіграє роль допоміжного середовища. Дистанційне навчання може відбуватися як у реальному часі, так і не одночасно. Творчий, своєрідний підхід до освіти – основні риси дистанційної освіти цього типу. Головною метою такого дистанційного навчання є самовираження ЗВО.

Освітня реформа в Україні спрямована на вдосконалення освітнього процесу, підготовку фахівців, які мають дослідницькі вміння та навички, здатні орієнтуватися у просторі наукової інформації та сучасних інформаційних технологіях. Більше того: «реалізовувати своє право на отримання вищої освіти в нашій державі можуть громадяни України, іноземці й особи без громадянства, біженці, особи, які потребують додаткового або тимчасового захисту, особи, яким надано статус закордонного українця» [6, с. 70]. У зв'язку з цим, одним із найефективніших напрямів удосконалення методології вищої освіти є використання у навчальному процесі технології дистанційного навчання, що сприяє підвищенню якості знань та оперативності освітнього процесу.

Аналіз досліджень. Широке коло вітчизняних науковців присвятили свої дослідження проблемі впровадження інноваційних методів навчання в сучасний освітній простір (О. Америкізе, О. Брусенцева, О. Гаврилюк, І. Дівакова, І. Дичківська, А. Дуброва, С. Іванов, Т. Касьяненко, О. Кохановська, Є. Крюкова, Н. Машика, С. Прилипко). Більш детально висвітлювали питання використання інноваційних технологій з позицій викладання гуманітарних дисциплін у вищих технічних навчальних закладах А. Кочубей; у практичній діяльності викладача іноземної мови – А. Біліченко; при підготовці майбутніх педагогів у вищому навчальному закладі – М. Тимошевська; при викладанні української мови як іноземної у технічному університеті – М. Опанасюк, В. Корженко та ін.

Мета статті – окреслити особливості використання інноваційних методів навчання у викладанні спеціальних економічних дисциплін у морських закладах вищої освіти в умовах пандемії COVID-19.

Виклад основного матеріалу. Законодавці визначають дистанційне навчання як «індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок та способів пізнавальної

діяльності людини, який відбувається в основному при опосередкованій взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [6; 7].

На теперішній час при практичній реалізації дистанційна освіта практикує весь спектр інноваційних ІТ, як-от: електронна пошта, тематичні списки, розсилки, електронні журнали, спеціалізовані чати, різноманітні месенджери, такі як Telegram, Skype, Viber тощо; веб-конференції, наприклад, засобами Zoom, Google Meet тощо; різноманітні електронні дошки оголошень, технології віртуальної реальності (VR) тощо.

У зв'язку з цим слід зазначити, що найбільш активно в умовах пандемії COVID-19 використовуються технології, побудовані на основі електронної пошти, та відеоконференції. Також варто відзначити існування величезної кількості спеціального програмного забезпечення, що дозволяє комплексно вирішувати багато організаційних та педагогічних завдань дистанційної освіти. За допомогою наведених вище інноваційних ІТ та засобів можливе застосування різних педагогічних форм діяльності, таких, як: дистанційні ділові ігри, лабораторні роботи та практикуми, віртуальне відвідування недоступних в умовах пандемії об'єктів, віртуальні екскурсії, листування за допомогою комп'ютерів ЗВО, а також викладачів між собою тощо.

Дистанційні форми занять також активно використовуються для підвищення кваліфікації викладачів, величезну роль на цьому етапі відіграють різноманітні віддалені педагогічні конференції та конкурси. Мережа Інтернет збільшує роль викладачів, які вільно працюють із засобами інноваційних ІТ, оскільки завдяки ІТ сфера їхнього впливу значно розширюється в порівнянні зі звичайним підходом до освіти [1; 5; 6].

Як будь-яке явище у сучасному світі, дистанційна освіта має свої плюси та мінуси, але також вона має перспективи розвитку у майбутньому. Інноваційні інформаційні технології дозволяють відкривати усім бажаним новітні сфери науки та освіти.

Основна суть інноваційних методів у викладанні спеціальних економічних дисциплін у морських закладах вищої освіти, на прикладі Херсонської державної морської академії, полягає в тому, щоб організувати навчальний процес у формі діалогу, що допоможе ЗВО навчитися висловлювати свої думки, аналізувати проблемні ситуації та знаходити ефективні шляхи їх вирішення. Такі методи дозволяють підвищити рівень освіти, розвивають ЗВО, формують навички та вміння, які використовуватимуться ними у подальшій професійній діяльності.

Наприклад, лекційні дистанційні заняття доцільно проводити у формі лекцій-бесіди з елементами дискусії, з мозковим штурмом, що дозволяє залучити ЗВО до бесіди, колективного дослідження проблеми, обміну думками. Метод навчальних дискусій ефективний щодо складного й об'ємного матеріалу. Групу ЗВО можна розбити на невеликі підгрупи, по 5 – 7 осіб, та запропонувати на розгляд певні економічні ситуації. Перевагами методу навчальних дискусій є не лише закріплення матеріалу, використання власного досвіду ЗВО, уміння переносити знання з однієї сфери до іншої, а й розвиток комунікативних здібностей, командного духу, самостійного мислення тощо [6].

Базове поняття наступного методу – кейс. Кейс – це опис складної ситуації із супутніми фактами, розуміння якої потребує її поділу на окремі відносно самостійні частини, а потім – аналіз кожної частини та об'єднання висновків для одержання цілісної картини. Метод, найменування якого англійською «casestudy», дозволяє вирішити певні завдання:

- виділення комплексу проблем конкретної ситуації;

- визначення її структури, факторів, що зумовили виникнення цієї ситуації, її моделювання тощо;
- побудова системи оцінок;
- прогнозування майбутнього стану із розробкою рекомендацій та програми дій щодо вирішення ситуації.

На заняттях з використанням зазначеного методу застосовуються різні ситуаційні завдання, виробничі ситуації, які безпосередньо зустрічаються на підприємствах морської галузі. Наприклад, у курсі дисципліни «Економічна теорія та економіка морської галузі» для ЗВО Херсонської державної морської академії (ХДМА) ступеня вищої освіти «Бакалавр», галузі знань 27 «Транспорт», спеціальності 271 «Річковий та морський транспорт», освітньо-професійної програми / спеціалізації «Навігація та управління морськими суднами» кейси застосовуються за такими темами: ресурси судноплавної компанії та ефективність їх використання (оборотний капітал); людський капітал морської галузі; оплата та стимулювання праці у морській галузі; витрати підприємств морської галузі; ефективність експлуатації суден тощо.

Застосування методу аналізу ситуацій сприяє розвитку аналітичного мислення ЗВО. Результатом є як знання, так і навички професійної діяльності. Як інновації у викладанні дисципліни «Економічна теорія та економіка морської галузі» для ЗВО ХДМА застосовується також метод проєктів. Інноваційна освітня проєктна діяльність є ефективною формою організації навчального процесу, спрямованою на індивідуальний розвиток пізнавальних інтересів та творчих здібностей ЗВО.

Саме цей метод передбачає оволодіння технологією презентації різних творчих робіт, таких як звіти, огляди, реферати, доповіді на професійно-орієнтовані теми. Метод проєктів завжди передбачає вирішення певної проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів та засобів навчання, а з іншого – інтегрування знань та умінь із різних галузей науки, техніки, технології, творчих галузей тощо [5].

У цих умовах ЗВО виступають у ролі розробників, коли вони використовують комп'ютер як інструмент економічного пізнання, отримання доступу до інформації, інтерпретації та організації своїх власних знань та представлення цих знань іншим ЗВО у ході практичних занять. Перевагою комп'ютерних презентацій є збільшення темпу занять, постійна наявність необхідної інформації перед очима студентів, а також повернення до потрібної інформації за необхідності на будь-якому етапі навчального процесу, що сприяє кращому засвоєнню нового матеріалу.

До критеріїв оцінювання виконаних проєктів можна віднести:

- дотримання вимог до оформлення роботи;
- повноту розкриття теми;
- обсяг використаної інформації, що виходить за рамки запропонованої програми;
- обсяг використаної літератури;
- логіку викладу, переконливість міркувань, оригінальність мислення, чіткість структурування роботи;
- доступність, логічність та свобода публічного викладу змісту та результатів дослідження;
- розуміння суті заданих питань, аргументованість, лаконічність та чіткість відповідей [7].

Як показує практика, використання інноваційних методів у професійно-орієнтованому дистанційному навчанні є необхідною умовою для підготовки висококваліфікованих фахівців. Використання різноманітних методів та прийомів активного навчання пробуджує у ЗВО інтерес до самої навчально-пізнавальної

діяльності, що дозволяє створити атмосферу мотивованого, творчого навчання та одночасно вирішувати цілий комплекс навчальних, виховних, розвиваючих завдань.

Безперечно, пандемія COVID-19 стала катализатором до переосмислення існуючих моделей викладання та навчання. Нові освітні моделі повинні сприяти осмисленому навчанню в електронному форматі; розробці нових педагогічних моделей і стратегій навчання, що поєднують співпрацю, розмірковування, тематичні/ділові ігри або інше моделювання навчальних завдань у фізичному чи цифровому навчальному просторі.

У даний час спеціалістами UNESC – Universidadedo Extremo Sul Catarinense – громадського університету, що розташований у муніципалітеті Крісіума, у південній частині Санта-Катарини (Бразилія), приділяється надзвичайно велика увага реалізації нових моделей освіти. Даний університет працює через освіту, дослідження та поширення знань у різних галузях. UNESC пропонуються такі інструменти для організації дистанційного навчання:

1) ресурси, що забезпечують надання психологічної підтримки учасникам навчального процесу;

2) системи управління цифровим навчанням з широким спектром охоплення цілей, наприклад, для заповнення прогалин у навчанні, для взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу в реальному часі, такі як Century Tech, Google Classroom, Moodle, Skooler тощо;

3) системи для навчання на базі мобільних пристроїв різної функціональності, наприклад: Kolibri, Ustad Mobile, Funzi тощо;

4) платформи масових відкритих онлайн курсів (МВОК), серед яких найбільш поширені Coursera, EdX, Future Learn тощо;

5) послуги самостійного навчання, такі як Mindspark, бібліотека SDG Academy, Smart History, YouTube тощо;

6) платформи для спільної роботи, що підтримують відеозв'язок у реальному часі, наприклад, Skype, Zoom, WebEx, Hangouts Meet тощо;

7) мобільні додатки для читання, наприклад глобальна цифрова бібліотека Worldreader, інструменти для створення цифрового навчального контенту (Nearpod, Trello) та електронні бази навчальних матеріалів (EdSurge, ресурси Європейської комісії) тощо [7].

На наш погляд, майбутнє вищої освіти буде змішаною моделлю навчання, тому зараз надається унікальна можливість розробити сучасну модель для навчання в майбутньому. Видається вкрай важливим, щоб досягнення, отримані за допомогою експериментальної методики, не були втрачені при переході на дистанційну форму навчання або при поверненні до офлайн-формату навчання.

Як було вказано вище, дисципліни «Економічна теорія та економіка морської галузі», для ЗВО Херсонської державної морської академії (ХДМА) ступеня вищої освіти «Бакалавр», галузі знань 27 «Транспорт», спеціальності 271 «Річковий та морський транспорт», освітньо-професійної програми / спеціалізації «Навігація та управління морськими суднами» викладається для ЗВО другого курсу денної та заочної форм навчання. Згідно програмі навчання на бакалавраті ЗВО мають пройти виробничу плавальну практику.

Але не завжди реальний період практики співпадає із запланованим. Це, очевидно, викликано великою конкуренцією на міжнародному ринку працевлаштування моряків. Тому треба створити такі умови, щоб ЗВО мав можливість пройти практику на морському судні та повноцінно виконати програму навчання, у тому числі опанувавши дисципліну «Економічна теорія та економіка морської галузі».

Із цією метою при викладанні вказаного курсу була запропонована технологія одночасного використання стандартного програмного забезпечення та хмарних сервісів платформи Moodle ХДМА. Це забезпечило безперервне навчання ЗВО та позбавило їх необхідності у швидкому режимі засвоювати всі тонкощі складної дисципліни, коли вони повертаються з рейсу і мають за короткий час підготуватися до всіх заліків та іспитів. Необхідно обов'язково зазначити, що перед відправкою у рейс кожний ЗВО проходить консультування з викладачем щодо умов використання хмарних сервісів платформи Moodle ХДМА на його судні під час плавальної виробничої практики.

Сучасні інноваційні ІТ дозволяють ЗВО і викладачам використовувати для спілкування і роботи кілька пристроїв: ноутбуки, стаціонарні комп'ютери, смартфони, планшети тощо. Хмарні сервіси Microsoft та Google додатків підтримуються різними пристроями, тому є загальнодоступною і універсальною інноваційною ІТ для роботи в освітньому середовищі. Для набуття компетентності у роботі з хмарними сервісами ЗВО на свій розсуд може обрати хмарні сервіси Microsoft або Google для розв'язування практичних завдань.

Розроблена технологія, що описана попередньо, була впроваджена в навчальний процес ХДМА у 2018–2019 навчальному році, коли ще світ не охопила пандемія COVID-19. Починаючи із середини 2019–2020 навчального року, ця технологія стала необхідною, оскільки пандемія майже закрила кордони нашої держави, тим самим позбавивши ЗВО ХДМА можливості повернутися з плавальних практик вчасно, згідно контракту.

Більшість ЗВО вимушена була залишатися на суднах проходження практик, поки не з'являться можливості повернення. Завдяки використанню хмарних сервісів ЗВО ХДМА змогли вивчати матеріал, виконувати завдання, захищати практичні роботи, не покидаючи судна. Отримані ними оцінки повністю підтверджують гіпотезу про доцільність упровадження нової технології навчання.

Отже, за результатами дослідження маємо наступне. Курс дисципліни «Економічна теорія та економіка морської галузі» для ЗВО Херсонської державної морської академії (ХДМА) ступеня вищої освіти «Бакалавр», галузі знань 27 «Транспорт», спеціальності 271 «Річковий та морський транспорт», освітньо-професійної програми / спеціалізації «Навігація та управління морськими суднами», що викладається для ЗВО другого курсу денної та заочної форм навчання, лише 22 % ЗВО повністю проходить офлайн, у аудиторіях. Інша частина ЗВО, приблизно 28 %, поєднує аудиторну роботу з самостійним засвоєнням матеріалу на базі хмарних сервісів платформи Moodle ХДМА.

Ця платформа надає можливість отримати всі теоретичні матеріали, вказівки щодо виконання практичних робіт та індивідуальних завдань, консультації викладача тощо. Але 50 відсотків ЗВО більшу частину навчального часу перебувають на судні, маючи можливість лише іноді звертатися до хмарних сервісів. Виявилося, що цього достатньо для того, щоб отримати шаблони та вказівки до виконання завдань, у вільний від вахти час виконати їх та відправити викладачеві на перевірку.

Практика вказує на те, що не всі ЗВО ХДМА скористалися можливістю отримання знань за допомогою стандартних або хмарних сервісів, але результати дослідження свідчать, що зростає зацікавленість ЗВО Херсонської державної морської академії новими формами навчання, особливо з урахуванням специфіки викладання саме спеціальних дисциплін морської освіти.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що в умовах пандемії COVID-19, внаслідок різкого переходу до дистанційного навчання, заклади вищої освіти як в Україні, так і в усьому світі, зіткнулися не тільки з труднощами в організації

та проведенні занять у дистанційному режимі, наприклад, через технічні та комунікаційні проблеми, але й із проблемою дотримання балансу суспільних інтересів та принципу автономії закладів вищої освіти.

Вирішення проблем правового регулювання надання освітніх послуг в Україні в умовах пандемії COVID-19 має здійснюватися з урахуванням того, що активізація дистанційної форми навчання в Україні – це вимушений тимчасовий захід, пов'язаний із запровадженням карантинних обмежень, викликаних пандемією, а не стратегія повсюдного впровадження в освітній процес зазначеної форми навчання.

Разом із тим, оскільки в сучасному світі існує загроза виникнення нових пандемій, варто розробити та закріпити на законодавчому рівні спеціальні норми, створені задля врегулювання надання освітніх послуг закладами вищої освіти в умовах пандемій.

Крім того, доцільно вжити певних заходів, необхідних для успішної реалізації дистанційних програм забезпечення цифрової освіти в освітньому середовищі шляхом внесення відповідних змін до чинних нормативно-правових актів.

Необхідно враховувати, що дистанційне навчання – це форма реалізації права на здобуття освіти, що базується на використанні інформаційно-комунікаційних технологій, а також спосіб організації навчального процесу зі застосуванням технологій, за допомогою яких здійснюється навчання. Дистанційна освіта – це система, в якій реалізується процес дистанційного навчання для здобуття освіти.

Курс дисципліни «Економічна теорія та економіка морської галузі» для ЗВО Херсонської державної морської академії (ХДМА) ступеня вищої освіти «Бакалавр», галузі знань 27 «Транспорт», спеціальності 271 «Річковий та морський транспорт», освітньо-професійної програми / спеціалізації «Навігація та управління морськими суднами», що викладається для другого курсу денної та заочної форм навчання, лише 22 % ЗВО повністю проходить офлайн, у аудиторіях. Інша частина ЗВО, приблизно 28 %, поєднує аудиторну роботу з самостійним засвоєнням матеріалу на базі хмарних сервісів платформи Moodle ХДМА.

Ця платформа надає можливість отримати всі теоретичні матеріали, вказівки щодо виконання практичних робіт та індивідуальних завдань, консультації викладача тощо. Але останні 50% ЗВО більшу частину навчального часу перебувають на судні, маючи можливість лише іноді звертатися до хмарних сервісів. Виявилося, що цього достатньо для того, щоб отримати шаблони та вказівки до виконання завдань, у вільний від вахти час виконати завдання та відправити викладачеві на перевірку.

Практика вказує на те, що не всі ЗВО ХДМА скористалися можливістю отримання знань за допомогою стандартних або хмарних сервісів, але результати дослідження свідчать про те, що зростає зацікавленість ЗВО Херсонської державної морської академії новими формами навчання, особливо з урахуванням специфіки викладання саме спеціальних дисциплін морської освіти.

Перспективним для подальшого наукового пошуку вважаємо дослідження проблем особистісно-орієнтованого та дистанційного навчання як сучасних інноваційних підходів до навчального процесу у закладах вищої освіти морської галузі.

Список використаних джерел:

1. Базавлуг Н. Г, Франко Л. С. Особистісно-орієнтоване та дистанційне навчання як сучасні інноваційні підходи в навчальному процесі. *Дистанційна освіта: забезпечення доступності та неперервної освіти впродовж життя* : матеріали XLII Міжн. наук.-метод. конф. (Полтава, 9–10 лют. 2017). Полтава, 2017. С. 6–8.

2. Кузьменко Ю. В. Реформування системи юридичної вищої освіти в Україні. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць* / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон, 2019. Вип. 42. С. 70–75.
3. Лимонов Э. Л. Внешнеторговые операции морского транспорта и мультимодальные перевозки. Санкт-Петербург: Модуль, 2016. 592 с.
4. Мясникова Т. С., Мясников С. А. Система дистанционного обучения Moodle. Харьков: Издательство Шейниной Е. В., 2008. 232 с.
5. Куприянов А. В. Организация самостоятельной работы с использованием дистанционного обучения. Харьков: Украинская инженерно-педагогическая академия, 2015. 30 с.
6. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 р. № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>
7. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 01.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

References:

1. Bazavluh, N. H., & Franko, L. S. (2017). Osobystisno-orientovane ta dystantsiine navchannia yak suchasni innovatsiini pidkhody v navchalnomu protsesi [Personality-oriented and distance learning as modern innovative approaches in the educational process], *Dystantsiina osvita: zabezpechennia dostupnosti ta nepereronoї osvity vprodovzh zhyttia*, materialy XLII Mizhnarodnoi naukovo-metodychnoi konferentsii [Distance education: ensuring accessibility and lifelong learning, Proceedings of the XLII International Scientific and Methodological Conference]. Poltava [in Ukrainian].
2. Kuzmenko, Yu. (2019). Reformuvannia systemy yurydychnoi vyshchoi osvity v Ukraini [Reforming the system of legal higher education in Ukraine]. *Pedahohichni nauky*, 42, 70–75 [in Ukrainian].
3. Limonov, E. L. (2016). *Vneshnetorgovoye operatsii morskogo transporta i multimodalnye perezovki* [Foreign trade operations of maritime transport and multimodal transportation]. Sankt-Peterburg: Modul [in Russian].
4. Miasnikova, T. S., & Miasnikov, S. A. (2008). *Sistema distantcionnogo obuchenii Moodle* [Moodle distance learning system]. Kharkov: Izdatelstvo Sheininoi E. V. [in Russian].
5. Kupriianov, A. V. (2015). *Organizatciia samostoiatelnoi raboty s ispolzovaniem distantcionnogo obuchenii* [Organization of independent work using distance learning]. Kharkov: Ukrainaskaia inzhenerno-pedagogicheskaia akademiia [in Russian].
6. On approval of the Regulation on distance learning, Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine, April 25 2013, No 466. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> [in Ukrainian].
7. On Education, Law of Ukraine, September 01 2017, No 2145-VIII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].

Bezbakh O. M.,
orcid.org/0000-0003-1030-7586

Bezuhlova I. V.,
orcid.org/0000-0001-9796-1980

INNOVATIVE TEACHING METHODS IN THE TEACHING OF SPECIAL ECONOMIC DISCIPLINES IN MARITIME INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION IN THE CONTEXT OF THE COVID-19 PANDEMIC

The COVID-19 pandemic has shown the possibility of a rapid transition to distance learning for most higher education institutions online. But other institutions of higher education have preferred a blended learning model. This decision was made on the basis of expressing the will of applicants of higher education (AHE), which was a desire to study full-time. This decision is also aimed at maintaining the contingent of AHE and avoiding various conflicts.

Undoubtedly, the COVID-19 pandemic has become a catalyst for rethinking existing teaching and learning models. New educational models should promote meaningful e-learning, as well as the development of new pedagogical models and learning strategies that combine collaboration, reflection, thematic / business games, or other modeling of learning tasks in a physical or digital learning space.

The main essence of innovative methods in teaching special economic disciplines in maritime institutions of higher education, on the example of the Kherson State Maritime Academy, is to organize the educational process in the form of dialogue. This will help the AHE to learn to express their opinions, analyze problem situations and find effective ways to solve them. Such methods allow to increase the level of education, develop AHE, form skills and abilities that will be used by them in further professional activity.

In classes using this method, various situational tasks and production situations are used, which are directly encountered at the enterprises of the maritime industry. For example, in the course "Economic Theory and Economics of the Maritime Industry", for the Kherson State Maritime Academy (KSMA) degree of higher education "Bachelor", field of knowledge 27 "Transport", specialty 271 "River and Maritime Transport", educational and professional program / specialization "Navigation and handling of ships" cases are used with the following topics: resources of the shipping companies and the efficiency of their use (working capital); human capital of the maritime industry; remuneration and incentives in the maritime sector; costs of maritime industry; efficiency of ship operation etc.

Key words: distance education, innovative information technologies, institutions of higher maritime education, applicants of higher education, distance forms of learning, educational process.

Дата надходження статті: 19.10 2021 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Кузьменко Н. М.

УДК 378.046-021.68:37.017:331.101

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi50.306>

Гаврилюк Г. М.;

orcid.org/0000-0003-1543-3135

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ

У статті проаналізовано джерельну базу з питань розвитку післядипломної педагогічної освіти в Україні. Розглянуто основні напрями підвищення кваліфікації педагогічних працівників, а саме: курсова підготовка, міжкурсова підготовка, самоосвітня діяльність. Узагальнено форми їх реалізації у післядипломній освіті.

Серед основних форм курсової підготовки виділено навчальні заняття, самостійну роботу, практичну підготовку, контрольні заходи.

Установлено, що в міжкурсовий період підвищення кваліфікації і науково-методичний супровід педагогічних працівників здійснюється на основі проведення комплексу взаємопов'язаних андрагогічних заходів та передбачає такі форми діяльності: участь учителів у педагогічних конференціях, семінарах, тренінгах, майстер-класах різних рівнів і напрямів діяльності; вивчення та впровадження у власну професійну діяльність передового педагогічного досвіду; продуктивне використання методичного дня; отримання різних видів консультування.